

REFLECȚIE IDENTITAR-LITURGICĂ ASUPRA CONSTRUCȚIEI CORTULUI ÎNTÂLNIRII. CRITICĂ TEXTUALĂ A CAPITOLELOR 25-40 DIN EXOD II

Iulian Antoniu SUCIU*

ABSTRACT. *Liturgical-Identitary Reflection Regarding the Building of The Tent of Meeting. Textual Criticism of Exodus 25-40.* The pursuit of God's presence stands as a paramount objective in the observance of sacred rituals. The Tent of Meeting, meticulously crafted at the behest of divine command, serves as the locus where the Almighty dwells amidst His people. The conclusion of the Book of Exodus lays the foundational stones of divine worship and liturgical tradition. Chapters 35-40 of Exodus offer a vivid portrayal of the construction of the sanctuary, ordained by YHWH to signify His abiding presence amidst the children of Israel. Even a superficial perusal of these concluding chapters reveals notable disparities between the Masoretic Text and the Septuagint. Thus, what becomes of the assertion, "they did everything just as the Lord had commanded"? The allure of Holy Scripture lies precisely in its myriad versions and translations, which have flourished across diverse historical and cultural landscapes. However, the existence of one rendition does not preclude another. The Hebrew original does not nullify the Septuagint, for instance, in the pursuit of a standardized, singular version. The pristine manuscript is now a relic of antiquity. Instead, we are bestowed with copies, translations, interpretations, and textual divergences. This inquiry aims to scrutinize these

* Licențiat în teologie al Facultății de Teologie Greco-catolică, Dep. Oradea, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca și absolvent al masteratului *Fundamente creștine ale identității europene* în cadrul aceleiași instituții. E-mail: antoniuciu@gmail.com.

various sources, discerning and dissecting their similarities and disparities. We cannot focus solely on one textual variant and disregard all others in order to formulate our overarching conclusions regarding the sacred text.

Keywords: Exodus, Textual criticism, Septuagint, Masoretic Text, Tent of Meeting, Sanctuary, Tabernacle, Curtain

Cuvinte cheie: Exod, Critica textuală, Septuaginta, Text Masoretic, Cortul Întâlnirii, Sanctuar, Tabernacol, Văl

Construirea Chivotului – Capitolele 37 și 25 ale Exodului

Un alt text semnificativ în contextul prezenței divine îl reprezintă construirea Chivotului, locul de unde YHWH vorbește poporului prin mediatorul său, Moise. Acest pasaj îl găsim în Ex.25,10-22 cu indicațiile pe care YHWH i le dă lui Moise despre cum trebuie să fie construit Chivotul, iar în Ex.37,1-9 se descrie executarea poruncii divine de către poporul lui Israel.

Ca metodă de lucru am ales să împărțim lucrarea în trei etape: în prima etapă, intitulată „Analiza preliminară”, vom evidenția informațiile de bază care permit o primă familiarizare cu cele două texte luate în considerare. În cadrul acestei etape ne vom opri asupra a cinci elemente: delimitarea, contextul, structura, protagoniștii și timpul narat și timpul narant. A doua etapă, „Critica textuală” va consta în examinarea celor două texte, cu versiunile lor paralele din Septuaginta. După acestea, ultima etapă va fi o încercare de a oferi câteva puncte de pornire pentru o posibilă exegeză, pentru ceea ce am intitulat „Reflecție teologică”.

1. Analiza preliminară

1.1. Delimitarea

Delimitarea textului este realizată în mod evident de către nararea obiectelor culturale prezente în sanctuar. Microunitatea care precedă textul Ex.36,35-38, vorbește despre perdeaua de despărțire între „Sfânta și Sfânta Sfințelor” (Ex.26,33b). În schimb,

microunitatea textuală care urmează textului analizat, Ex.37,10-16 vorbește despre „masa punerii înainte” (Ex.25,30) și accesoriile pentru masă.

În ceea ce privește textul paralel din Ex.25,10-22, delimitarea nu aduce dificultăți. În Ex.25,1-9 avem porunca lui YHWH către Moise de a strânge contribuția pentru sanctuar, iar Ex.25,23-30 vorbește despre construirea mesei și a accesoriilor acesteia.

1.2. Contextul

Codul alianței este urmat de proiectul tabernacolului, Ex.25-31, toate părți ale P. Proiectele sunt urmate de descrierea de a executa tabernacolul, Ex.35-40, care în multe puncte este o repetiție textuală a ceea ce deja este descris în Ex.25-31. Toate părțile din Ex.35-40 sunt alocate în P¹. În capitolele 25-31, YHWH îi comandă lui Moise să construiască cu contribuția spontană a poporului (25) prima dată mobilierul (25,10-40), apoi sanctuarul (26) cu altarul (27), să stabilească miniștrii adecvați pentru sanctuar pentru care sunt descrise veșmintele (28), ceremonialul de consacrare (29) și principalele ritualuri (30).

1.3. Structura

Textul din Ex.37,1-9 care ne prezintă construirea chivotului se poate structura în următorul mod:

- vv. 1-5: construirea chivotului din lemn de salcâm;
- v. 1: chivotul;
- v. 2: acoperirea chivotului cu aur;
- v. 3: realizarea a patru verigi de aur pentru transport;
- v. 4: realizarea drugilor din lemn de salcâm acoperiți cu aur pentru transport;
- v. 5: introducerea drugilor în verigi.
- vv. 6-9: este construirea capacului ispășirii cu cei doi heruvimi;
- v.6: capacul ispășirii
- vv. 7-9: alcătuirea celor doi heruvimi din aur masiv care protejau capacul.

¹ Cf. Pekka Pitkänen, *Central Sanctuary and Centralization of Worship in Ancient Israel: From the Settlement to the Building of Solomon's Temple*, 71.

Textul din Ex.25,10-22 care ne prezintă ordinul de construire al chivotului se poate structura în felul următor:

- vv. 10-15: indicațiile privind chivotul;
- v. 10: construirea chivotului din lemn de salcâm;
- v. 11: acoperirea chivotului cu aur;
- v. 12: cele patru verigi de aur;
- v. 13: drugii pentru transport din lemn de salcâm acoperiți cu aur;
- v. 14: introducerea drugilor în verigi pentru transport;
- v. 15: ordinul de a nu scoate niciodată drugii din verigi;
- v. 16: ordinul de a depune în chivot mărturia care urmează a fi primită;
- vv. 17-20: indicații privitoare la capacul ispășirii;
- v. 17: materialul și dimensiunile pentru capacul ispășirii;
- vv. 18-20: cei doi heruvimi din aur care acoperă capacul;
- v. 21: ordinul de a pune capacul pe chivot și mărturia în chivot;
- v. 22: explicarea motivului pentru construirea chivotului
(funcționalitatea): chivotul va fi locul de întâlnire și de dialog dintre Moise și YHWH.

1.4. Personajele

Unicul protagonist în Ex.37,1-9 este Bețalel, al cărui nume vine menționat doar în versetul 1 și este legat verbului עשה (a face). Informațiile pe care textul ni le oferă în legătură cu acest personaj nu sunt foarte numeroase: este priceput în lucrul cu lemnul (vv. 1.4) și cu aurul (vv. 2.3.4.6.7). Din context știm că este unul dintre meșteșugarii poporului Israel care a fost ales de către YHWH pentru construirea sanctuarului și a fost umplut cu duhul lui Dumnezeu pentru a avea înțelepciune, pricepere și știință pentru orice lucrare (Ex.31,1-5).

Pentru textul din Ex.25,10-22 nici un personaj nu vine menționat nominal. Doar din context îl putem identifica pe YHWH care vorbește și îi dă indicații lui Moise (Ex 25,1). Locutorul textului este așadar YHWH, iar Moise este un personaj pasiv, care nu zice nimic, doar primește indicații.

1.5. *Timpul narat și timpul narant*

În ceea ce privește timpul narat și acesta se poate deduce tot din context. În Ex.10,22 este narată una dintre cele patruzeci de zile (sau cele patruzeci de nopți), în care Moise a stat pe Muntele Sinai (Ex.24,18): „Moise a intrat în mijlocul norului și a urcat pe munte. Moise a rămas pe munte patruzeci de zile și patruzeci de nopți”.

De asemenea, în Ex.32,30 avem mențiunea temporală „a doua zi” care indică ziua după ce Moise, coborând de pe munte și apropiindu-se de tabără, distruge Tablele Legii din cauza păcatului săvârșit de către popor. O altă indicație temporală este prezentă în Ex.40,17: „În luna întâi a anului al doilea, în ziua întâi a lunii, Lăcașul a fost ridicat”. Deci se poate presupune că sanctuarul este construit în aceeași zi indicată în Ex.32,30. Totuși, este puțin probabil ca evenimentele descrise de la Ex.32,30 până la capitolul 37, incluzând construcția Chivotului, să se fi petrecut într-o singură zi.

Cât despre timpul narant, în acest caz, este reprezentat de treisprezece versete din Ex.25,10-22 și cele nouă versete din Ex.37,1-9.

1.6. *Sinopsa Ex.37,1-9 și 25,10-22*

Ca ultim punct al primei etape în analiza textelor Ex.37,1-9 și 25,10-22, propunem sinopsa acestor două texte pentru a observa mai clar cum se relaționează între ele.

Cap. 37		Cap. 25	
Bețalel a făcut chivotul din lemn de acacia, lung de doi coți și jumătate, lat de un cot și jumătate și înalt de un cot și jumătate.	1	10	Să facă un chivot din lemn de acacia lung de doi coți și jumătate, lat de un cot și jumătate și înalt de un cot și jumătate.
L-a ferecat cu aur curat, pe dinăuntru și pe dinafară; și i-a făcut margine de aur de jur împrejur.	2	11	Și să-l fereci cu aur curat, pe dinăuntru și pe dinafară să-l fereci, și să-i faci margine de aur de jur împrejur.
A turnat pentru el patru inele de aur, pentru cele patru colțuri: două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură.	3	12	Să torni pentru el patru inele de aur și să le pui la cele patru colțuri: două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură.

Cap. 37		Cap. 25	
A făcut drugi din lemn de acacia și i-a ferecat cu aur.	4	13	Să faci drugi de lemn de acacia și să îi fereci cu aur.
Și a petrecut drugii prin inele, pe laturile chivotului, ca să fie purtat chivotul.	5	14	Să petreci drugii prin inele pe laturile chivotului, ca să porți chivotul cu ei.
		15	Drugii să rămână în inelele chivotului și să nu îi scoți din ele.
		16	și să pui în chivot mărturia pe care ți-o voi da.
A făcut Acoperământul Împăcării din aur curat, lung de doi coți și jumătate și lat de un cot și jumătate.	6	17	Să faci Acoperământul Împăcării din aur curat, lung de doi coți și jumătate și lat de un cot și jumătate.
A făcut doi heruvimi din aur, i-a făcut lucrați din ciocan, în cele două capete ale Acoperământului Împăcării:	7	18	Să faci doi heruvimi de aur; să-i faci lucrați din ciocan în cele două capete ale Acoperământului Împăcării.
un heruvim la un capăt și celălalt heruvim la celălalt capăt. I-a făcut pe heruvimi la cele două capete, pe Acoperământul Împăcării.	8	19	Să faci un heruvim la un capăt și celălalt heruvim la celălalt capăt. Să faceți heruvimii pe cele două capete pe Acoperământul Împăcării.
Heruvimii erau cu aripile deschise în sus, acoperind cu aripile lor Acoperământul Împăcării, iar fețele lor erau una spre cealaltă. Fețele heruvimilor erau spre Acoperământul Împăcării.	9	20	Heruvimii să fie cu aripile deschise în sus, acoperind cu aripile lor Acoperământul Împăcării, iar fețele lor să fie una spre cealaltă; fețele heruvimilor să fie spre Acoperământul împăcării.
		21	Și să pui Acoperământul Împăcării pe chivot, deasupra, iar în chivot să pui mărturia pe care ți-o voi da.
		22	Mă voi întâlni cu tine acolo și voi grăi cu tine de deasupra Acoperământului Împăcării, dintre cei doi heruvimi de pe Chivotul Mărturieii, tot ceea ce îți voi porunci pentru fiii lui Israel.

După cum putem vedea, nu tot textul din Ex.25,10-22 este readus în Ex.37, 1-9. Lipsesc versetele care fac referire la:

- drugii care trebuie să rămână în inelele chivotului (v.15).
- mărturia care trebuie să fie pusă în chivot (v.16).

REFLECȚIE IDENTITAR-LITURGICĂ ASUPRA CONSTRUCȚIEI CORTULUI ÎNTĂLNIRII.
CRITICĂ TEXTUALĂ A CAPITOLELOR 25-40 DIN EXOD. II

- poziționarea Acoperământului Împăcării și, din nou, mărturia localizată în chivot (v.21).
- explicarea funcționalității chivot (v.22)

Executarea indicațiilor divine din Ex.25,21 este confirmată abia în Ex.40,20. Rămâne neconfirmată funcționalitatea Chivotului. Avem specificația împlinirii scopului construcției, în Ex 40,34-35 unde vedem concretizarea întregul efort prin abundarea Lăcașului de slava Domnului, dar pe de altă parte, observăm și incapacitatea accesului lui Moise în Cortul Întâlnirii.

Cap. 37		Cap. 25	
1	ויעש בצלאל את הארן עצי שטים אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו	10	ועשו ארון עצי שטים אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו
2	ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב	11	וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב
3	ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתיו ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית	12	ויצקת לו ארבע טבעת זהב ונתתה על ארבע פעמתיו ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית
4	ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב	13	ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב
5	ויבא את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן	14	והבאת את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן בהם
		15	בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו
		16	ונתת אל הארן את העדת אשר אתן אליך
6	ויעש כפרת זהב טהור אמתיים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה	17	ועשית כפרת זהב טהור אמתיים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה
7	ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת	18	ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת
8	כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצותיו	19	ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים על שני קצותיו
9	ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים	20	והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרבים
		21	ונתת את הכפרת על הארן מלמעלה ואל הארן תתן את העדת אשר אתן אליך
		22	ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארן העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל

2. Critica textuală

În această a doua etapă a studiului vom confrunta textele luate în discuție, Ex.37,1-9 și Ex.25,10-22, cu textele paralele din LXX. Scopul acestei comparații constă în a evidenția dacă sunt sau nu diferențe între versiunile paralele și cum influențează acestea înțelegerea textului sacru.

Am considerat oportun să utilizăm ca surse textuale pentru textul ebraic *Biblia Hebraica Stuttgartensia - Leningrad Codex*, iar pentru textul grecesc *Septuaginta* ediția Alfred Rahlfs. Pentru traducerea în limba română am utilizat *Biblia după textul ebraic. Exodul. Leviticul*, ediție îngrijită de Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu, publicată în 2019 și volumul *Septuaginta: Geneza. Exodul. Leviticul. Numerii. Deuteronomul*, colecție coordonată de **Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu și Dan Slusanschi în colaborare cu pr. Ioan-Florin Florescu și** apărută în 2004.

2.1. Tabel sinoptic TM Ex.37,1-9 / LXX Ex.38,1-8

TM Cap. 37		LXX Cap. 38	
Bețalel a făcut chivotul din lemn de acacia, lung de doi coți și jumătate, lat de un cot și jumătate și înalt de un cot și jumătate.	1	1	Beseleel a făcut chivotul
L-a ferecat cu aur curat, pe dinăuntru și pe dinafară; și i-a făcut margine de aur de jur împrejur.	2	2	și l-a poleit cu aur curat pe dinăuntru și pe dinafară.
A turnat pentru el patru inele de aur, pentru cele patru colțuri: două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură.	3	3	A turnat pentru el patru inele de aur, două pentru prima latură și două pentru latura a doua,
A făcut drugii din lemn de acacia și i-a ferecat cu aur.	4		
Și a petrecut drugii prin inele, pe laturile chivotului, ca să fie purtat chivotul.	5	4	destul de largi, pentru drugii, ca să fie ridicat cu ele.
A făcut Acoperământul Împăcării din aur curat, lung de doi coți și jumătate și lat de un cot și jumătate.	6	5	A făcut din aur și un capac al împăcării deasupra chivotului
A făcut doi heruvimi din aur, i-a făcut lucrări din ciocan, în cele două capete ale Acoperământului Împăcării:	7	6	și doi heruvimi de aur;

REFLECȚIE IDENTITAR-LITURGICĂ ASUPRA CONSTRUCȚIEI CORTULUI ÎNTĂLNIRII.
CRITICĂ TEXTUALĂ A CAPITOLELOR 25-40 DIN EXOD. II

TM Cap. 37		LXX Cap. 38	
un heruvim la un capăt și celălalt heruvim la celălalt capăt. I-a făcut pe heruvimi la cele două capete, pe Acoperământul Împăcării.	8	7	un heruvim la un capăt al capacului și un heruvim la celălalt capăt al capacului,
Heruvimii erau cu aripile deschise în sus, acoperind cu aripile lor Acoperământul Împăcării, iar fețele lor erau una spre cealaltă. Fețele heruvimilor erau spre Acoperământul Împăcării.	9	8	umbrind cu aripile lor capacul împăcării.

TM Cap. 37		LXX Cap. 38	
ויעש בצלאל את הארן עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו	1	1	Καὶ ἐποίησεν Βεεσελεηλ τὴν κιβωτὸν
ויצפהו זהב טהור מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב סביב	2	2	καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν
ויצק לו ארבע טבעת זהב על ארבע פעמתי ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית	3	3	καὶ ἐχώνευσεν αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίουσ χρυσοῦσ δύο ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἔν καὶ δύο ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον
ויעש בדי עצי שטים ויצף אתם זהב	4		
ויבא את הכדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן	5	4	εὐρεῖσ τοῖσ διωστήρησιν ὥστε αἴρειν αὐτὴν ἐν αὐτοῖσ
ויעש כפרת זהב טהור אמתים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה	6	5	καὶ ἐποίησεν τὸ ἱλαστήριον ἐπάνωθεν τῆσ κιβωτοῦ ἐκ χρυσοῦ
ויעש שני כרבים זהב מקשה עשה אתם משני קצות הכפרת	7	6	καὶ τοὺσ δύο χερουβιμ χρυσοῦσ
כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת עשה את הכרבים משני קצותיו	8	7	χερουβ ἓνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ἱλαστηρίου τὸ ἔν καὶ χερουβ ἓνα ἐπὶ τὸ ἄκρον τὸ δεύτερον τοῦ ἱλαστηρίου
ויהיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת היו פני הכרבים	9	8	σκιάζοντα ταῖσ πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον

Din confruntarea celor două versiuni paralele a TM și LXX putem evidenția câteva observații:

- Ex.37,1-9 din versiunea masoretica corespunde la Ex.38,1-8 din versiunea grecească.
- Ex.37,4 din TM nu are corespondent în LXX Ex.38,1-8
- În versiunea grecească sunt omise referințele cu privire la cadrul din lemn de salcâm și la dimensiunile chivotului; chiar și realizarea drugilor și aurirea lor sunt omise.
- În v. 4, precum și în vv. 10 și 11, notăm termenul διωστῆρες, care indică „drugii” sau „pârghiile”. Aceasta reprezintă o caracteristică lexicală proprie capitolului 38 deoarece în 25,13-15.27 și în 35,12 se utilizează ἀναφορεῖς, în 38,24 avem μοχλοῖς, iar în 27,6-7 întâlnim termenul φορεῖς².
- Capacul ispășirii este descris în formă mult abreviată. Atât capacul ispășirii, cât și cei doi heruvimi erau realizați din aur pur, un heruvim pe o margine și celălalt pe cealaltă margine, amândoi umbreau capacul ispășirii cu aripile lor. Tot restul textului masoretic este ignorat întrucât nu are legătură strictă cu tema principală, aceea a muncii lui Besaleel cu metalele.³
- LXX Ex.38,5 precizează poziția capacului ispășirii față de chivot: ἐπάνωθεν τῆς κιβωτοῦ (deasupra chivotului). Versiunea masoretică nu are această precizare. Este clar că versiunea grecească reia Ex.25,21a.

2.2. Tabel sinoptic Ex.25,10-22 TM / LXX

TM Ex.25		LXX Ex.25
Să faci un chivot din lemn de acacia lung de doi coti și jumătate, lat de un cot și jumătate și înalt de un cot și jumătate.	10	Să faci un chivot al mărturiei din lemn care nu putrezește; de doi coti și jumătate lungime, un cot și jumătate lățime și un cot și jumătate înălțime.
Și să-l fereci cu aur curat, pe dinăuntru și pe dinafară să-l fereci, și să-i faci margine de aur de jur împrejur.	11	Să-l poleiești cu aur curat, să-l aurești pe dinăuntru și pe dinafară și să-i faci de jur împrejur, tot din aur, o cunună de zimți răsuciți.

² Cf. SEPTUAGINTA vol. 1, coord. Cristian Bădiliță, 291.

³ Cf. John William Wevers, *Notes on the Greek Text of Exodus*, 621.

REFLECȚIE IDENTITAR-LITURGICĂ ASUPRA CONSTRUCȚIEI CORTULUI ÎNTĂLNIRII.
CRITICĂ TEXTUALĂ A CAPITOLELOR 25-40 DIN EXOD. II

TM Ex.25		LXX Ex.25
Să torni pentru el patru inele de aur și să le pui la cele patru colțuri: două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură.	12	Să-i torni patru inele de aur și să le pui pe cele patru laturi; două inele pe o latură și două inele pe cealaltă.
Să faci drugi de lemn de acacia și să îi fereci cu aur.	13	Să faci și drugi din lemn care nu putrezește și să-i poleiești cu aur.
Să petreci drugii prin inele pe laturile chivotului, ca să porți chivotul cu ei.	14	Și să bagi drugii în inelele de pe laturile chivotului ca să ridici chivotul cu ele.
Drugii să rămână în inelele chivotului și să nu îi scoți din ele.	15	Drugii să fie înțepeniți în inelele chivotului.
și să pui în chivot mărturia pe care ți-o voi da.	16	Și să pui în chivot mărturiile pe care ți le voi da.
Să faci Acoperământul Împăcării din aur curat, lung de doi coți și jumătate și lat de un cot și jumătate.	17	Să-i faci un capac al împăcării din aur curat, de doi coți și jumătate în lungime și un cot și jumătate în lățime.
Să faci doi heruvimi de aur; să-i faci lucrați din ciocan în cele două capete ale Acoperământului Împăcării.	18	Să faci doi heruvimi din aur lucrat [cu ciocanul] și să-i pui pe capacul împăcării la amândouă capetele lui.
Să faci un heruvim la un capăt și celălalt heruvim la celălalt capăt. Să faceți heruvimii pe cele două capete pe Acoperământul Împăcării.	19	Să fie făcut un heruvim [ieșind] dintr-o latură și un heruvim [ieșind] din cealaltă latură a capacului împăcării. Să fie doi heruvimi pe cele două laturi ale lui.
Heruvimii să fie cu aripile deschise în sus, acoperind cu aripile lor Acoperământul Împăcării, iar fețele lor să fie una spre cealaltă; fețele heruvimilor să fie spre Acoperământul împăcării.	20	Heruvimii să fie cu aripile întinse în sus, umbrind cu aripile capacul, cu fețele una spre cealaltă. Fețele heruvimilor să fie [plecate] spre capac.
Și să pui Acoperământul Împăcării pe chivot, deasupra, iar în chivot să pui mărturia pe care ți-o voi da.	21	Să pui capacul deasupra chivotului și în chivot să pui mărturiile pe care ți le voi da.
Mă voi întâlni cu tine acolo și voi grăi cu tine de deasupra Acoperământului Împăcării,	22	Acolo Mă voi face cunoscut ție și îți voi grăi de deasupra capacului împăcării,

TM Ex.25	LXX Ex.25
dintre cei doi heruvimi de pe Chivotul Mărturieii, tot ceea ce îți voi porunci pentru fiii lui Israel.	dintre cei doi heruvimi de pe chivotul mărturieii, toate câte am să le poruncesc prin tine fiilor lui Israel.

TM Ex.25	LXX Ex.25
ועשו ארון עצי שטים אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו	10 καὶ ποιήσεις κιβωτὸν μαρτυρίου ἐκ ξύλων ἀσήπτων δύο πήχεων καὶ ἡμίσεος τὸ μήκος καὶ πήχεος καὶ ἡμίσεος τὸ πλάτος καὶ πήχεος καὶ ἡμίσεος τὸ ὕψος
וצפית אתו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב	11 καὶ καταχρυσώσεις αὐτὴν χρυσίῳ καθαρῷ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν χρυσώσεις αὐτὴν καὶ ποιήσεις αὐτῇ κυμάτια στρεπτά χρυσᾷ κύκλῳ
ויצקת לו ארבע טבעת זהב ונתתה על ארבע פעמתיו ושתי טבעת על צלעו האחת ושתי טבעת על צלעו השנית	12 καὶ ἐλάσεις αὐτῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἕν καὶ δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον
ועשית בדי עצי שטים וצפית אתם זהב	13 ποιήσεις δὲ ἀναφορεῖς ξύλα ἄσηπτα καὶ καταχρυσώσεις αὐτὰ χρυσίῳ
והבאת את הבדים בטבעת על צלעת הארן לשאת את הארן בהם	14 καὶ εἰσάξεις τοὺς ἀναφορεῖς εἰς τοὺς δακτυλίους τοὺς ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς κιβωτοῦ αἴρειν τὴν κιβωτὸν ἐν αὐτοῖς
בטבעת הארן יהיו הבדים לא יסרו ממנו	15 ἐν τοῖς δακτυλίοις τῆς κιβωτοῦ ἔσσονται οἱ ἀναφορεῖς ἀκίνητοι
ונתת אל הארן את העדת אשר אתן אליך	16 καὶ ἐμβαλεῖς εἰς τὴν κιβωτὸν τὰ μαρτύρια ἃ ἂν δῶ σοι
ועשית כפרת זהב טהור אמתיים וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה	17 καὶ ποιήσεις ἰλαστήριον ἐπίθεμα χρυσοῦ καθαροῦ δύο πήχεων καὶ ἡμίσεος τὸ μήκος καὶ πήχεος καὶ ἡμίσεος τὸ πλάτος
ועשית שנים כרבים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת	18 καὶ ποιήσεις δύο χερουβιμ χρυσᾷ τορευτὰ καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἰλαστηρίου
ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת תעשו את הכרבים על שני קצותיו	19 ποιηθήσονται χερουβ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τούτου καὶ χερουβ εἷς ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου τοῦ ἰλαστηρίου καὶ ποιήσεις τοὺς δύο χερουβιμ ἐπὶ τὰ δύο κλίτη

REFLECȚIE IDENTITAR-LITURGICĂ ASUPRA CONSTRUCȚIEI CORTULUI ÎNTĂLNIRII.
CRITICĂ TEXTUALĂ A CAPITOLELOR 25-40 DIN EXOD. II

TM Ex.25		LXX Ex.25
והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה סככים בכנפיהם על הכפרת ופניהם איש אל אחיו אל הכפרת יהיו פני הכרבים	20	ἔσονται οἱ χερουβὶμ ἐκτείνοντες τὰς πτέρυγας ἐπάνωθεν συσκιάζοντες ταῖς πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰς ἄλληλα εἰς τὸ ἱλαστήριον ἔσονται τὰ πρόσωπα τῶν χερουβὶμ
ונתת את הכפרת על הארן מלמעלה ואל הארן תתן את העדת אשר אתן אליך	21	καὶ ἐπιθήσεις τὸ ἱλαστήριον ἐπὶ τὴν κιβωτὸν ἄνωθεν καὶ εἰς τὴν κιβωτὸν ἐμβαλεῖς τὰ μαρτύρια ἃ ἂν δῶ σοι
ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת מבין שני הכרבים אשר על ארן העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל	22	καὶ γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖθεν καὶ λαλήσω σοι ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου ἀνὰ μέσον τῶν δύο χερουβὶμ τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου καὶ κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ

Text evidențiat = termeni diferiți; text subliniat = text care lipsește în cealaltă versiune.

După ce am examinat cele 2 versiuni, putem afirma că acestea sunt foarte similare. Mici diferențe se găsesc doar în versetele 10,13,22.

v.10: TM folosește simplu ארון (chivot), în schimb LXX κιβωτὸν μαρτυρίου (chivotul Mărturiei). Traducătorul versiunii grecești adaugă μαρτυρίου pentru a clarifica că chivotul despre care se vorbește nu este un simplu lăcaș, ci este lăcașul sfânt al cultului care conține τὰ μαρτύρια (v. 16)⁴

vv. 10 și 13: și în acest caz textul masoretic are יָצַי שִׁטִּים (lemn de acacia), în timp ce LXX traduce ξύλων ἀσηπτων și ξύλα ἄσηπτα (lemn care nu putrezește);

v. 22: termenul נִוְעַדְתִּי (mă voi întâlni cu tine) provenit din יָעַ (a se întâlni) este interpretat de LXX cu γνωσθήσομαί (mă voi face cunoscut ție) de la γινώσκω, făcând probabil referire la rădăcina ebraică יָדַע (a cunoaște). BHS sugerează că versiunea grecească are o interpretare eronată. Wevers în schimb spune că traducătorii greci ai LXX interpretează/traduc în mod intenționat verbul ebraic נִוְעַדְתִּי cu γνωσθήσομαί. Astfel, întâlnirea lui Dumnezeu cu omul este un prilej de revelație divină (cf Ex.29,42; 30,36)⁵.

⁴ Cf. John William Wevers, *op. cit.*, 396.

⁵ *Ibidem*, 401.

În concluzia acestui al doilea punct al studiului putem afirma ca aceste mici diferențe pe care le-am găsit în analiza comparativă a textelor luate în considerație cu versiunile lor paralele din LXX nu creează probleme majore în interpretarea și înțelegerea textului.

3. Reflecție teologică

Am analizat textul din Ex.37,1-9 care descrie executarea poruncii lui YHWH în ceea ce privește construirea chivotului în lumina textului paralel din Ex.25,10-22, iar acum încercăm să tragem câteva concluzii teologice.

Primul lucru de subliniat este faptul că, raportând întreaga construcție a sanctuarului și în special al Chivotului Mărturiei, la poruncile formale primite de Moise de la YHWH, textul afirmă caracterul divin al instituțiilor religioase ale Israelului.

Importanța teologică a chivotului mărturiei este puternic sugerată la Sfinții Părinți. Origen consideră chivotul o icoană a umanității lui Hristos, întrupat din Fecioară. Etimologic vorbind, grecescul *κιβωτὸν* este folosit pentru a traduce *tēbhāh*, întâlnit în Gen. 6,14 pentru „arca” lui Noe, dar și *'arōn*, termenul folosit în Ex. 25 pentru cortul mărturiei, ambele fiind asociate în tradiția iudaică cu ideea de legământ și menite să păstreze ceea ce asigură mântuirea. Tradiția creștină preia de la Philon al Alexandriei, care vedea arca lui Noe ca un simbol al trupului, conținând mintea ce îl salvează de la potop, iar chivotul Legământului ca fiind lumea rațională. Origen face o analogie interesantă sugerând că sufletul trebuie să devină o arcă a lui Noe, un chivot al Legii, o bibliotecă a Cărților Sfinte și vede în chivotul cu Tablele Legământului mintea/intelectul în care trebuie înscrisă Legea lui Dumnezeu. Dacă privim în cântările lui Roman Melodul și Ioan Damaschinul observăm identificarea chivotului cu Sfânta Fecioară, tema care încă din sec. V este transmisă până azi, atât în tradiția răsăriteană, cât și în cea apuseană⁶.

Al doilea lucru de evidențiat este că textele paralele luate în considerare și corespondentele lor în versiunile LXX și TM nu se găsesc diferențe majore care ar putea avea o influență semnificativă asupra interpretărilor teologice.

Totuși, cele două texte examinate nu sunt perfect identice în sensul că naratorul nu reia cuvânt cu cuvânt textul din Ex. 37, 1-9 din Ex. 25, 10-22.

⁶ Cf. Cristian Bădiliță, *op. cit.*, 256.

Am văzut că vv. 15, 16, 21, 22 din Ex.25 nu au paralelă în 37,1-9. Dacă v.15 din Ex.25 care vorbește despre drugii care trebuie să rămână fiși în inelele arcei, explicația este oarecum logică pentru că v. 5 din Ex.37 ne spune că Besaleel „a introdus drugii în verigele de pe laturile arcei” și nu se spune că au fost scoase, acesta însemnând că au rămas înăuntru. „După Grigore al Nyssei, inelele, drugii, pârghiile mesei, ca și stâlpii cortului și heruvimii reprezintă puterile angelice, care susțin lumea cerească, reprezentată de cort. De asemenea, drugii ar reprezenta puterile binefăcătoare care îi ridică pe cei care trebuie mântuiți spre înălțimile virtuții. Chiril al Alexandriei interpretează că drugii auriți, precum și inelele strălucesc de lumina dumnezeiască a Cuvântului, comunicată ucenicilor”⁷.

La fel și pentru Ex.25,21 care ne prezintă poziția capacului ispășirii față de chivot, care nu este prezentată de către narator: același cuvânt *kapporet*, pe de-o parte semnifică a ispăși, a anula, semnifică și a acoperi, adică a acoperi ceva deasupra. Mai interesant în schimb este lipsa în Ex.37, 1-9 a vv. 16 și 21b din Ex.25 care vorbesc despre mărturie (*`edut*).

Moise este mediator între YHWH și poporul lui Israel; YHWH dă porunci despre construcția sanctuarului prin Moise. Naratorul cărții Exodului este interesat să descrie munca lui Bețalel în Ex.37,1-9, care nu avea misiunea de a așeza mărturia înăuntru arcei. Este în schimb datoria lui Moise pe care o va împlini în Ex.40,20.

Ex.25,22 descrie funcționalitatea arcei:

- ea conține Mărturia care conform culturii orientale desemnează clauzele unui tratat impus de un suveran vasalului său. Mărturia aici este Decalogul, scris pe tablele de piatră numite uneori „tablele mărturie” (Ex.31,18; 32,15; 34,29);
- este semnul prezenței permanente a lui YHWH în mijlocul poporului său: YHWH va vorbi cu Moise de deasupra capacului ispășirii, dându-i poruncile cu privire la fiii lui Israel.

„Dumnezeul care îl însoțește pe Israel va fi un Dumnezeu al iertării și al milei” (cf. Ex.34,6-7)⁸.

⁷ Cristian Bădiliță, *op. cit.*, 257.

⁸ Jean-Louis Ska, *Introduzione alla lettura del Pentateuco*, 43.

